Selçuk Üniversitesi

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ

DERGİSİ

2003 / Bahar

XV. Sayı

Hakemli Dergi

Konya 2003

Genel Yayın Yönetmeni
Prof. Dr. Mehmet Aydın

Sayı Editörü
Yrd. Doç. Dr. Abdülkerim Bahadır

Yayın Kurulu
Prof. Dr. Mehmet Aydın - Prof. Dr. Şerafeddin Gölcük - Prof. Dr. M. Ali Kapar
Yrd. Doç. Dr. Abdülkerim Bahadır - Muhiddin Okumuşlar

Danışma Kurulu
Prof. Dr. Mehmet Aydın – Prof. Dr. Faruk Bayraktar – Prof. Dr. Ünver Günay
Prof. Dr. Hayati Hökelekli – Prof. Dr. Hakkı Önkal Prof. – Prof. Dr. Hüseyin Peker
Prof. Dr. Mualla Selçuk – Prof. Dr. Hüseyin Tural

Bilim Kurulu
Prof. Dr. Hasan Onat - Prof. Dr. Ahmet Turan
Prof.Dr.Ahmet Sevgi - Prof. Dr. H. İbrahim Şener
Prof. Dr. Mehmet Aydın - Prof. Dr. Mustafa Erdem
Prof. Dr. İzzet Er - Prof. Dr. Ünver Günay - Prof. Dr. Münir Koştaş
Prof. Dr. Necip Taylan - Prof. Dr. Murtaza Korlaelçi - Prof. Dr. Hüsameddin Erdem
Prof. Dr. İsmail Yakıt - Prof. Dr. Mehmet Bayraktar - Prof. Dr. Hayrani Altıntaş
Prof. Dr. Hayati Hökelekli - Prof. Dr. Hüseyin Peker - Prof. Dr. Erdoğan Fırat
Prof. Dr. M. Ali Kapar - Prof. Dr. İsmail Yiğit - Prof. Dr. Hüseyin Algül
Prof. Dr. Ali Osman Koçkuzu - Prof. Dr. Ali Toksarı
Prof. Dr. Hüseyin Tural - Prof. Dr. İ. Hakkı Sezer

ISSN 1300 – 5057

Bu dergi, Yüksek Öğretim Kurumu'nun hakemli dergi tanımına uygun olarak yayınlanmaktadır.
Yazıların yayınlanmasına yayın kurulu karar verir. Yazılar, en az iki hakemin olumlu kararı ile yayınlanır.
Yayınlanması istenilen yazılar, PC/Microsoft Word 97 ve üzeri bir ortamda yazılmış olarak, disketle birlikte üç nüsha halinde (çeviriler orijinal metinleri ile beraber) teslim edilmelidir.
Yayımlanan yazıların bilim, hukuk ve dil sorumluluğu yazarlarına aittir.
Dergide yayınlanmayan yazılar iade edilmez.

ofset hazırlık, baskı, cilt
Sebat Ofset Matbaacılık
0.332 342 01 53 – 54 / KONYA
sebat@sebat.com - www.sebat.com

ANTAKYA VE TARSUS EKSENLİ İLK DÖNEM HIRİSTİYANLIĞINA BİR BAKIŞ

Prof.Dr. Mehmet AYDIN[*]

Abstract

An Inquiry into the Early Christianity Centered in Antioch and Tarsus

Some regions are essentially significant in respect to the early Christianity. Among them are Nazareth, Bethlehem, Jerusalem, Galilee, Tiberias, Tarsus, Ephesus, Selanik, Rome. After Jesus was crucified, Christians came to have been worried about their lives and, so started carrying on their activities related to the call to Christianity outside Jerusalem, which they had already been doing in secret. After the crucifixion, there appeared two regions as important Christianity centers. Those are the Palestinian area excluding Jerusalem; Antioch, which is a gate opening to Asia and to over all the East. As the subject of the present study is the very central role of Antioch within the brief history of Christianity, I will examine the trajectory of Christianity's development in the exclusive context of Jerusalem, Antioch and Tarsus.

İlk dönem Hıristiyanlık tarihi için bazı merkezler gerçekten çok önem arz etmektedir: Nasıra, Beytullahim, Kudüs, Galile, Taberya, Tarsus, Efes, Selanik,Roma v.s bu merkezler arasında bulunmaktadır. Özellikle Hz. İsa döneminde Hıristiyanlık için propaganda alanı Filistin bölgesiyle sınırlı kalmıştır. İsa'nın bizzat kendisi ve havarilerinin çok önemli gayretleriyle Hıristiyanlık, ilk dönem Yahudi-Hıristiyan çizgide devam ederken; iki önemli reaksiyonla karşı-

[*] Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı

laşmıştır: Birincisi, Yahudi fanatizmi idi. Ferisilerin ve Sadukilerin öncülük ettiği bu fanatizm, ilk Yahudi- Hıristiyanlara karşı çok büyük bir engel teşkil etmiştir. İkinci reaksiyon, yine Yahudilerin kışkırtmasıyla tahrik olan Roma siyaseti idi. İlk dönem Hıristiyanlığı Konstantinin 313 yılında yayınlayacağı Milan fermanına kadar bu iki reaksiyonla daima karşılaşmıştır. Milan Fermanından sonrada Yahudi reaksiyonu devam etmişse de Roma baskısı kalkmıştır. Ancak, bütün bu reaksiyonlara rağmen Havariler ve onların talebeleri, Hıristiyanlığın yayılması için insanüstü gayretler göstermişlerdir. Özellikle İsa'nın, Roma valisi Platus'un kurdurduğu mahkeme kararı ile "ölüme mahkum" edilmesinden ve Golgota tepesinde çarmıha gerilmesinden sonra havariler, Kudüs'te ciddi bir tepki ve baskıyla karşılaşmışlar ve moralleri de iyici bozulmuştur. Çünkü İsa, aralarında artık yoktu. Gerçi İsa, üç gün sonra mezardan çıkarak havarilere görünmeden, onların arasında kırk gün dolaşmış[1] ve onların toplantılarında hazır olduğu , kutsal metinler de bildirilmiştir.[2] Yinede İsa'nın çarmıhından sonra, Kudüs'te Hıristiyanlara bir korku düşmüş, zaten gizli olan davetlerini, Kudüs dışında yapmaya yönelmişlerdir. Bunun için çarmıh olayından sonra iki önemli merkez dikkat çekmektedir: Bunlardan birisi, Kudüs dışındaki Filistin bölgeleri, diğeri Asya'ya ve bütün doğuya açılan bir kapı olan Antakya bölgesidir. Araştırmamızın ana konusunun, ilk dönem Hıristiyanlığının kısa tarihçesi içinde Antakya'nın Merkezi rolü oluşu sebebiyle, diğer bölgeleri dışarıda bırakarak, ilk dönem Hıristiyanlığının, Kudüs, Antakya ve Tarsus üzerindeki gelişme seyrini kısaca anlatmaya çalışacağım.

İsa'nın çarmıhı ve İstefan'ın öldürülmesinden sonra Kudüs'te durum Hıristiyanlar için vahim hale gelmişti. Hıristiyanlığın Kudüs dışında yayılması ve Kudüs baskısından kurtulması gerekiyordu. Nitekim İsa havarilere " Kudüs'te, tüm Yahudiye'de ve Samiriye'de ve dünyanın dört bir bucağında benim tanıklarım olacaksınız." demişti.[3] Kudüs'teki baskı ve zulüm, havarilere bu yolu gösteriyordu. Resullerin İşleri'nden de anladığımıza göre, İstefan'ın öldürülmesiyle başlayan baskı sonucu dağılan imanlılar, Finike, Kıbrıs ve Antakya'ya gitmişler, böylece havarilerin ilk muhatapları Yahudiler iken, o günden sonra Grekler de, imanlıların muhatapları olmuşlardır. Grekler de "Rab İsa" ile ilgili mesajları dinlemişlerdir. Onların arasından da birçok kişi Rab İsa'ya inanmış-

[1] Matta: 28/6; Markos 16/1-10; Luka : 24/1-12, Yuhanna: 20/1-10;Markos 16/9-14
[2] Markos: 16/14; Resullerin İşleri 1/3
[3] Resullerin İşleri, 1/8

tır.[4] Antakya'daki bu yeni ihtida hareketi, Kudüs'teki Hıristiyan cemaatin dikkatini hemen çekmiş ve derhal Antakya'ya BARNABA' yı göndermişlerdir.[5] BARNABA Antakya da yeni doğan cemaati görünce sevinmiş ve onların daha iyi imanlı olmaları için gayret göstermiş ve cemaate yeni üyeler katmak için çaba sarfetmiştir.[6] Antakya'da Yahudilerin dışında Greklerden de imanlılar, Havariler topluluğuna dahil olduğunda, St. Paul çoktan Hıristiyanlık davasının içine girmişti. Antakya'daki bu imanlılar cemaatinin gelecek vadetmesi, BARNABA'ya derhal St. Paul'le birlikte Antakya'da çalışma arzusunu uyandırmıştır. Çünkü Antakya, Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde, Roma imparatorluğunun üç büyük şehrinden birisidir. Böylece, İskenderiye ve Antakya, Roma imparatorluğunun doğudaki en önemli şehirlerinden birisi olarak dikkat çekmektedir. Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde Antakya birçok farklı kültürleri bağrında toplayan bir metropoldü. Yahudiler, Araplar, Persler, Grekler ve diğer kavimlerin kültürleri Antakya'da kozmopolit bir ortam meydana getiriyordu. Antakya bu dönemde ahlaki zafiyetlerin mekanı olduğu kadar, Roma ticaretinin de önemli bir merkeziydi.

Kudüs'ten sonra Hıristiyanlığın Antakya'da kabul ve yayılma istidadı göstermesinin arkasında birçok nokta önem arz etmektedir: Bunlardan birincisi, Kudüs'teki baskılardan uzak sakin bir ortamın Antakya'da mevcut olması. İkincisi, farklı birçok dinin Antakya'da yanyana bulunmasının sağladığı toleranslı ortam. Üçüncüsü, imparatorluğun merkezi olan Roma ile ulaşımın Antakya'dan kolayca sağlanması. Dördüncüsü, Ekonomik refahın Antakya'da huzurlu bir ortam meydana getirmesi. Beşincisi, Kapadokya, Asya ve Akdeniz ülkeleri için Antakya'nın bir giriş kapısı teşkil etmesi. Nitekim, Anadolu'ya, Mezapotamya'ya ve hatta Ege ve Yunanistan'a Hıristiyanlığın yayılmasında Antakya hep merkezi bir üst görevi üstlenmiştir. Hangi Kültürden olursa olsun bu yeni inancı benimseyen herkese "Hıristiyan" ismi ilk defa Antakya'da verilmiştir.[7] Havarilerin ve ilk Hıristiyan önderlerin sık sık buluştukları ve yeni stratejiler çizdikleri bir yer olan Antakya, yüzyıllar boyu Hıristiyanlar için bu ilk dönem kutsal hatıralarının merkezi olarak kabul edilmiştir. Bu ilk dönem Hıristiyanlık tarihi içinde Antakya, Yahudilerden ve Yahudi olmayan diğer ırklardan Hıristiyanlığı kabul edenlerin bulunduğu bir mekan olarak önem taşımaktadır.

---

[4] Rasullerin İşleri, 10/19-20
[5] Resullerin İşleri, 10/22
[6] Resullerin İşleri, 10/24
[7] Resullerin İşleri, 11/24

Böylece Antakya'da Hıristiyan kilisesi iki ayrı ırktan oluşuyordu: Birincisi, Yahudiler, ikincisi ise Romalı Pağanlardı. Yani, Yahudilikten Hıristiyanlığa gelenler, putperestlikten Hıristiyanlığa gelenler... Antakya'daki bu ilk Hıristiyanların durumu Resullerin İşleri'nde şöyle anlatılır: " Olup bitenlerin haberi, Kudüs'teki imanlılar topluluğuna ulaştı. Bunun üzerine imanlılar, Barnabayı Antakya'ya gönderdiler. Kutsal Ruhla ve imanla dolu iyi bir adam olan Barnaba, Antakya'ya varıp Tanrı lütfunun meyvelerini görünce sevindi. Herkesi, candan ve yürekten Rabbe bağlı kalmaya özendirdi. Sonuç olarak Rabbe daha birçok kişi kazanıldı."[8]

Kudüs, başlangıçtan beri dini ve stratejik bir merkez görevi üstlenmiştir. İsa' dan sonra Kudüs cemaatinin başına Yakup geçmişti. Yakup, Kudüs cemaatini yönetiyordu. Ancak Petrus, daima her konuda Yakup'a destek veriyordu. Belki de ilk Hıristiyan cemaatinin başına Petrus'un değil de, Yakup'un geçmiş olması onun daha yaşlı ve İsa'ya kan bağıyla daha yakın olmasındandır. Fakat her ne olursa olsun, Petrus, Kudüs cemaatinin aktif ve sözü dinlenen bir üyesidir. Bunu her toplantıda Petrus göstermiştir. Havarilerin ilk defa Antakya'ya neden Barnaba'yı gönderdikleri de sorulabilir. Kutsal metinlerin ifadesine göre, Barnaba, " Kutsal ruhla ve imanla" doluydu.[9] O, Kıbrıslı ve Levili idi. Asıl adı Yusuf'tu. Barnaba, "cesaret verici" anlamına geliyordu. Çünkü, tarlasını satarak, parasını elçilerin emrine vermişti.[10] Yani Barnaba'nın Antakya'ya gönderilmesi tesadüfi değildi. Nitekim Barnaba, misyon faaliyetlerini Antakya merkezli yürütmüştür. Sadece Barnaba, biraz karar vermede ve cesarette çekingendi. Belki de bunun için, Tarsus'ta bulunan St. Paul'u Antakya'ya getirerek, misyon faaliyetlerinde kendisine destek vermesini sağlamıştır. İlk Hıristiyan misyon faaliyetlerinde Barnaba ve St. Paul uzun süre birlikte çalışmışlardır. Hatta, Şam yolunda gördüğü Vizyonla, Hıristiyan imanlılarının arasına katılan St. Paul'u, havarilerin arasına Barnaba sokmuştur. St. Paul'un güven kazanmasında Barnaba'nın gayreti çok büyük olmuştur.[11] İyi bir dava arkadaşı olan St. Paul'un yokluğu, onu rahatsız ettiği ve Antakya'daki Misyon faaliyetinde ona ihtiyaç duyduğu için, St. Paul'u Tarsus'tan, Antakya'ya getirmiştir. Böylece Antakya'da yeni bir dönem başlamış ve bir yıl boyunca Barnaba ve St. Paul, orada bulunan Mesih'i kabul edenleri eğitmişler ve ilk "Hıristiyan" ismini

[8] Resullerin İşleri, 11/22-24
[9] Resullerin İşleri, 11/23-24
[10] Resullerin İşleri, 4/36-37
[11] Resullerin İşleri, 9/26- Bu konuda fazla bilgi için bak: L. Cerfaux, l'itineraire Spirituel de saint Paul, Paris 1968, s, 29

onlara vermişlerdir.[12] Burada Barnaba'nın niçin St. Paul'u bulmak ihtiyacı duyduğu sorusu da sorulabilir. Ancak bu sorunun cevabını vermek zordur. Belirtmek gerekir ki, Barnaba'nın St. Paul'e büyük hizmeti olmuştur. Çünkü St. Paul'un ilk Hıristiyan cemaatine dahil edilmesi ve orada itibara mazhar olmasında Barnaba'nın rolü büyüktür. Bu, St. Paul'un Barnaba'ya minnet duymasını sağlamış olabilir. Diğer yandan St Paul, tahsilli bir şahsiyettir. St Paul Tarsus'ta İbrani Üniversitesinde Hahamlık ve Helenistik Felsefe eğitimi almıştır. Orda Yunanca ve İbranice öğrenmiştir. Ayrıca Kudüs'te Gamalyel'nin yanında Yahudi Fıkıh tahsili yapmıştır. Bütün bunlardan dolayı yeni kabul ettiği Hıristiyan mesajını daha ikna edici bir şekilde sunma şansına sahipti. Diğer yandan Antakya'daki "kültürel zemin" St. Paul gibi alim birinin varlığını zaruri hale de getirmiş olabilir. Diğer önemli bir sebepte Antakya, Hıristiyanlığın ilk dönemlerinden beri Yahudi fanatiklerinin yoğun olduğu bir bölge idi. Yahudi çevreleriyle Hıristiyanların yaptıkları tartışmada Barnaba yetersiz kalmış olduğundan dolayı St. Paul'e ihtiyaç duyması da ihtimal dahilindedir. Yine de Barnaba'nın St. Paul'u Tarsus'tan getirmesinin sebepleri çoğaltılabilir. Bunlara St. Paul'un yeni dinde yalnızlığa itilmemesi ve onu en iyi şekilde davaya kazanma gibi bir niyeti de olabilir.

Hıristiyanlığın ilk dönemlerinden beri Kudüs ile Antakya arasındaki hareketlilik sürekli devam etmiştir. Nitekim o günlerde AGABUS adlı birisi Kudüs'ten Antakya'ya gelerek, "bütün dünyada şiddetli bir kıtlık olacağını kutsal ruh aracıyla bildirmiştir."[13] Nitekim böyle bir kıtlık Klavdiyus'un imparatorluk döneminde meydana gelmiş, Barnaba ve St. Paul Yahudiye'deki kardeşleri için yardım toplamışlar ve götürmüşlerdir.[14] Barnaba ve St. Paul'un Yahudiye'ye yardım götürdükleri bu dönemde Hirodes, Hıristiyanlara yeni baskılar uyguluyordu. Bu durumdan Yahudilerde çok memnundular. Zulümlerin kaynağı Kral Hirodes Agripa I idi. Bu kral vaftizci Yahya'nın başını kestiren, Mesih İsa'yı yargılayan Kral Hirodesin yeğeni ve büyük Hirodesin torunuydu.[15] O, özellikle Ferisileri memnun etmeye çalışıyordu. Böylece Sanhedrin'i memnun etmiş oluyordu. Hirodes Agripa I'in hedefi, İsa'nın havarileri ve onların

---

[12] Resullerin İşleri, 11/23-24 St. Paul'un, İbranice ismi "Saul"dur.

[13] Resullurin İşleri, 11/27-28

[14] Resullerin İşleri, 11/29-30

[15] Büyük Hirodes: Romanın dostu ve müttefiki idi. Yahuda bölgesini M.Ö 37- M.S 4 yılları arasında yönetmişti. Mesih İsa'yı kastederek " Yeni Kralın" doğduğunu işiten Kral buydu. Bak: Matta 2/1-19

talebeleriydi. Bunun için, Yuhanna'nın kardeşi Yakub'u kılıçla öldürmüştü.[16] Arkasından Petrus'u tutuklatıp hapse attırmıştı. Ancak Petrus, mucizevi şekilde kurtuldu. Bu olayı Petrus şöyle anlatmaktadır: " Kendine gelen Petrus, "Rabbin bana meleğini gönderdiğini şimdi gerçekten anlıyorum" dedi. O beni Hirodesin elinden ve Yahudi halkının uğrayacağımı umduğu tüm belalardan kurtardı."[17]Petrus gerçekten bir mucizenin gerçekleştiğine şahit olmuştu.

Muhtemelen bu olaydan kısa bir zaman sonra Petrus, Antakya'ya gelmiş ve Antakya'daki ortamda inandığı mesajın propagandasını yapmaya başlamıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Antakya kültürel ve dinler yönünden kozmopolit bir metropoldü. Bu ortamda Petrus'un görevi "müjdeyi sünnetlilere bildirmekti."[18] St. Paul'de mesajı "sünnetsizlere bildiriyordu."[19] Galatyalılara mektupta bildirildiği gibi sünnetlilere elçilik etmek Petrus'un işiydi. Diğer uluslara elçilik de St. Paul'un göreviydi.[20]Bu konu, Galatyalılara Mektupta şöyle ifade edilmiştir: " Topluluğun direkleri sayılan Yakub, Kefas ve Yuhanna bana bağışlanan lütfu sezdikleri zaman, ortaklığımızın işareti olarak bana ve Barnaba'ya sağ ellerini uzattılar. **Diğer uluslara bizlerin, Yahudilere ise kendilerinin gitmesini uygun gördüler**."[21]Buna göre Petrus Antakya'da Yahudilerin arasında faaliyette bulunmuştur. Ancak Petrus'un Antakya'da iki yüzlü bir hayat sürdüğünü St.Paul şöyle anlatmaktadır: " **Ne varki Kefas Antakya'ya geldiği zaman, suçlu olduğu için ona açıkça karşı geldim. Çünkü Yakub'un yanından bazı adamlar gelmeden önce Kefas, diğer uluslardan olanlarla beraber yemek yerdi. Ama o adamlar gelince sünnet yanlılarından korkarak sünnetsizlerden uzaklaştı, onlarla yemek yemez oldu**."[22] St. Paul'un ifadesine göre Barnaba bile onların iki yüzlülüğüne kapılmıştır.[23] Bu cümlelerden anlaşılan Antakya'da Petrus'un sünnetli olmayanlarla zaman zaman birlikte yemek yediği halde, Kudüs'ten gelen Hıristiyan öncülerin yanında Petrus'un yemek yemediğini St. Paul belirtiyor. Bunun içinde "

---

[16] Resullerin İşleri, 12/1-19

[17] Resullerin İşleri, 12/11

[18] Galatyayılara Mektup, 2/7

[19] Galatyalılara Mektup, 2/7

[20] Galatyalılara Mektup, 2/8-9

[21] Galatyalılara Mektup, 2/9

[22] Galatyalılara Mektup, 2/11-12, Yahudiler, Putperestlerle yemek yemezlerdi. Çünkü onlar, putlara kesilen hayvan, boğulmuş hayvan etlerini ve kan yiyorlardı. Bunun için Yahudilikte bunlar yasak olduğu için putperestlerle yemek yemek yasaktır. Bak: Maimonide, le Liure des Commendements, Paris,1990

[23] Galatyalılara Mektup, 2/13

Petrus'u" iki yüzlülükle itham ediyor. Petrus Yahudi olduğu için Yahudi şeriatine göre, Putperestlerle yemek yemesi caiz değildi. Ancak Petrus'un, Yahudi olduğu halde,onlarla yemek yemesi, onlara yeni mesajı anlatma hedefine bağlı idi. Yani onları kazanmak için onlarla yemek yemiş olabilir. Fakat bu tavrı St. Paul şöyle tenkit etmektedir: " **Müjdenin gerçeğine uygun davranmadıklarını görünce hepsinin önünde Kefas'a' şöyle dedim: Sen Yahudi olduğun halde Yahudi gibi değil diğer uluslardan biri gibi yaşıyorsun, nasıl olurda ulusları Yahudileşmeye zorlarsın. Biz Yahudi doğduk. Diğer uluslardan olan "günahkarlar" değiliz. Yinede kişinin Kutsal yasanın gereklerini yapmakla değil; İsa Mesih'e olan imanla aklandığını biliyoruz. Bunun için bizde, yasanın gereklerini yapmakla değil; Mesih'e imanla aklanalım diye Mesih İsa'ya iman ettik. Çünkü hiç kimse yasanın gereklerini yapmakla aklanmaz**.[24]

St. Paul'e ait bu pasajdan o dönemde Antakya'daki Yahudi-Hıristiyan çizgideki gerilimi öğrenmiş bulunuyoruz. Aynı zamanda St. Paul'un yerleştirmek istediği dini zihniyeti de açıkça görüyoruz. St. Paul'e göre insanın kurtuluşu, "Kutsal yasanın gereklerini yapmakla değil, İsa Mesih'e olan imanla mümkün olabilmektedir.[25]

Görüldüğü gibi Antakya, Hıristiyanlığın daha ilk çeyrek asrında Hıristiyanlık için çok önemli bir metropol olmuştur. Bunun için daha ilk dönemde Barnaba, Lukyus, Menahem ve St. Paul Antakya'da ciddi bir faaliyette bulunmuşlardır. Bu faaliyete Petrus'un Antakya'daki üç kez ikametini de ilave edebiliriz. Antakya kilisesinin teşekkülünü sağlayan bu öncülerin kültürel ve etnik yapıları da dikkat çekici bir durum gösteriyordu: Barnaba Kıbrıslıydı. Simon Afrikalıydı. Kirineli Lukyus'da Afrika kökenliydi. Menahem, Kral Hirodes Agripa'nın yakın dostuydu. St. Paul ise, Tarsus ve Kudüs'te eğitim görmüş Roma vatandaşı olan bir Yahudi idi. Antakya'da ilk Hıristiyan kilisesinin öncüleri olan bu insanlar oruçlu oldukları bir anda "Kutsal Ruh", kendilerine şöyle seslenmiştir: "**Barnabayla, Saul'u, kendilerini çağırmış olduğum görev için bana ayırın**"[26] Böylece oruç tutup, dua yaptıktan sonra Barnabayla ile Saul'un üzerine ellerini koyup onları, yolcu etmişlerdir. Bu yolculukta Barnaba ile St. Paul, Selefkiye gelerek, Kıbrıs'a açılmışlar ve Salamis'de

[24] Galatyalılara Mektup, 2/14-16
[25] Galatyalılara Mektup, 2/16
[26] Resullerin İşleri, 13/2

Yahudi havarlarında konuşmaya başlamışlardır. Kıbrıs yolculuğunda Yuhanna'da, onlarla beraberdi.[27]

Kıbrıs'a niçin bu yolculuğun yapıldığı da sorulabilir? Şüphesiz bu yolculuklar "Kutsal Ruhun" ilhamı ile olmaktadır. Diğer yandan Barnaba, Kıbrıs'lıdır. Antakya'da birçok Kıbrıslı ikamet etmektedir.[28] Yuhanna lakaplı Markos'un onlarla beraber Kıbrıs'a gidişi ise, Yuhanna'nın rehberlik etme ihtimaliyle açıklanabilir. Ancak Yuhanna, yolculuğu yarıda bırakarak Kudüs'e dönmüştür. Sebebi henüz tam olarak bilinmeyen bu dönüş, Kudüs'te noktalanmıştır. Yuhanna'nın, Barnaba ve St. Paul'u terk ederek ayrılması şüphesiz bir kırgınlık sonrası olmuştur. Ancak bunun sebebi henüz bilinmemektedir. St. Paul ve Barnaba Perfe'den, Psidya Antakya'sına (Yalvaç) geçerek orada Yahudilere vaaz etmişler,[29] daha sonra Konya'ya gelen St. Paul ve Barnaba. orada uzunca bir süre kalmışlar ve cesaretle vaaz vermişlerdir. Bu konuşmalar etkili olmuş, Yahudilerden ve Greklerden birçok kişi imana gelmiştir.[30] Daha sonra Barnaba ile St. Paul, Likaonya'nın LİSTRA ve DERBE kentlerine gelmişler ve orada faaliyet göstermişlerdir. Halk yeni mesaja ilgi göstermemiş ve Yahudilerde halkı tahrik etmişlerdir. Listra'da, St. Paul ve Barnaba'ya karşı tepki gösterenlerin arasında, Antakya ve Konya'dan gelen Yahudilerde vardı. Derbe'de birkaç gün kaldıktan sonra St. Paul ve Barnaba Antakya'ya dönmüşlerdir. Bu uzun seyahatten sonra, Antakya'da anlatacakları çok şeyleri vardı. Antakya'da uzun bir süre kalan St. Paul ve Barnaba, Antakya'da çok farklı dini düşüncelerin ve ihtilafların Hıristiyanlar arasında yayıldığını ve büyük ihtilafların çıktığını gördüler. Yahudiye'den gelen bazı kişiler, sünnetsiz Hıristiyanlara " Siz Musa'nın töresi uyarınca sünnet olmadıkça kurtulamazsınız."[31] diyorlardı. St. Paul ve Barnaba'nın bu adamların fikirlerini çürütmeleri gerekiyordu. Bu konuda çok tartışma yaptılar. Ancak problem çözülemiyordu. Bunun için Resullerin İşleri 15/1 deki bu ifade üzerinde biraz durmamız gerekiyor: Önce, Antakya'da "Mesih İmanlılarına" karşı ciddi bir mukavemetin varlığı dikkat çekmektedir. Bu mukavemetin baş aktörleri de fanatik bir Yahudi mezhebi olan Ferisi cemaatiydi. Ferisiler, Musa'nın şeriatını sıkı şekilde tatbik etmeyi hedefleyen bir cemaatti. Hz. İsa'da en çok Ferisilerle uğraşmıştı. St. Paul'de başlangıçta bir Ferisiydi. "Sünnetsizlerin kurtuluşa erişemeyeceği" şeklindeki iddia, ferisiler tara-

[27] Resullerin İşleri, 13/4-5
[28] Resullerin İşleri, 4/36
[29] Resullerin İşleri, 13/13-52
[30] Resullerin İşleri, 14/1-7
[31] Resullerin İşleri, 15/1

fından Hıristiyan cemaatinin içinde tutuşturulan bir fitne olmuştu. Antakya'da "Mesih'e İman" edenler arasındaki bu tartışma yeni Hıristiyan cemaatini rahatsız etmişti. Bunun üzerine Barnaba, St. Paul ve diğer bazı imanlılar, bu konuyu, cemaat liderleriyle tartışmak üzere Kudüs'e götürmeye karar verdiler ve Kudüs'e doğru yola çıktılar. Bu toplantının miladi 47 ile 52 yılları arasında yapıldığını kilise tarihleri yazmaktadır.[32] Kudüs toplantısı, Hıristiyanlık tarihinin ilk önemli toplantısını teşkil eder. Aslında, Antakya'daki bu "Sünnet" konusundaki tartışma da yine, St. Paul'un şekille iman arasındaki değerlendirmesine dayanıyordu. Fanatik Yahudiler imandan daha çok şekille uğraşıyordu. Halbuki St. Paul, İsa'ya imanı, her şeyin üstünde tutuyordu. İşte bu konu, Kudüs cemaat liderleri tarafından yeniden ele alınıyordu. Kudüs toplantısında Ferisi mezhebinden Hıristiyan olanlar "Diğer uluslardan inananların sünnet olması ve onlara Musa'nın yasasına uymalarını buyurmak" gerekir diyorlardı.[33] Ancak toplantıda ilk sözü alan Petrus, kendisinin Yahudi olmayan milletler arasında müjdeyi duymaları için, uzun zaman önce Tanrı tarafından seçildiğini ifade ederek, " iman edenlerin arınmıştır. Biz de onlar da kurtuluşa ermişlerdir." demiştir.[34] Kudüs toplantısında ikinci konuşmayı Yakub yapmıştır. Yakub da konuşmasında " Kanımca, diğer uluslardan Tanrıya dönenlere, güçlük çıkarmamalıyız. Ancak putlara sunulup murdar hale gelen etlerden, cinsel ahlaksızlıktan, boğularak öldürülen hayvanların etinden, kandan sakınmaları gerektiğini onlara yazmalıyız."dedi. Yakub burada Nuhîler'in prensiplerinden bazılarını sayıyordu. Yani bunlar, Hz. Nuh'un cemaatine emrettiği prensiplerdi. Böylece Yakub'un da içinde bulunduğu Yahudi-Hıristiyanlar, Nuhî prensiplere inananlara toleransla yaklaştıklarını göstermişlerdi.[35] Kudüs toplantısı "Antakya'daki krizi" çözmüştü. Aslında çok ciddi dini bir problem olan bu krizin çözümü, Hıristiyan cemaatine, yabancı ulusların insanlarının girmesine izin veriyordu. Hat-

---

[32] Francis Dvornik,Konsiller Tarihi,İznik'ten II.Vatikan'a, çev:Mehmet Aydın T.T.K.yay.Ankara 1990, s.3

[33] Resullerin İşleri, 15/5

[34] Resullerin İşleri, 15/6-11

[35] Resullerin İşleri, 15/19-20, Nuhi kanunları için bak: Dictionnaire Encyclopedique du Judaisme, Paris, 1996, s, 600, Nuhi Pensipler şunlardır:

- Adil davranmak
- Küfürden ve yalan şahitlikten uzak durmalı
- Putperestliği reddetmek
- Zinadan uzak durmak
- Adam öldürmemek
- Hırsızlık yapmamak
- Canlı Hayvandan et koparıp yememek

ta burada diyebiliriz ki; Hıristiyan denilen toplumda iki önemli yapı dikkat çekiyordu: Birincisi, Yahudilikten gelen Yahudi-Hıristiyanlardı. Bunlar, sünnetli insanlardı. İkincisi, yabancı ırklardan gelerek Mesih'e iman eden "sünnetsiz" insanlardı. Yahudi şeriatında çok önemli bir yer tutan "sünnet olma" konusu, Yahudi çevreleri dışından gelenler için çok gerekli olmadığı şeklinde ki Kudüs toplantısı kararları, Antakya'da Yahudi dışı çevrelerden birçok insanın yeni mesajı kabul etmelerine imkan verdi ve Havariler daha önce tereddüt içinde yaptıkları misyon faaliyetine Yahudi olmayan çevrelerde hız verdiler. Böylece Antakya dahil, birçok yerde Yahudilikten gelen Hıristiyanlarla, diğer milletlerden gelen Hıristiyanlar yanyana yaşamak durumunda idiler. İnançları ve Mesih'in onları kurtaracağı, kardeşlikleri konusunda bu iki cemaatin bir problemi yoktu. Ancak Yahudi dini yasalarıyla, Putperestlikten gelen insanlar arasında hala çözülmesi gereken birçok problem vardı. İşte bu problemleri Yakub'un Kudüs toplantısında yaptığı konuşma, kökünden çözmüştü. Hem Yahudilerden, hem de başka milletlerden yeni Hıristiyan olanların dikkat edecekleri temel prensipler şunlardı:

1. Putlara kesilen hayvanların etleri yenmeyecekti.
2. Zina yasaktı.
3. Boğulmuş hayvan etleri haramdı.
4. Kan yemek haramdı.

Yakup bu konuşmasında Yahudiler dışında Hıristiyan olanları Nuhi ahlak kurallarına göre değerlendirmişti. Yahudi hahamlarına göre Nuh'un kanunları, bütün insanlığın uyması gereken kanunlardır. Çünkü insanlık müşterek bir atadan gelmektedir. Maimonides'e (1138-1204) göre Nuh'un bu yedi kanunu evrenseldir. Yani her dürüst yabancı, dünyanın dindar insanları arasına girebilir. Buna dayanan Yakub, sünnetsiz Hıristiyanların bu kuralara uymaları şartıyla kurtuluşa erebileceklerini, Kudüs toplantısında belirtmiştir.

Kudüs toplantısı sonrası Antakya'ya dönen St. Paul, Barnaba ve diğer elçiler bu anlayışı Antakya'da yerleştirmeye çalıştılar. Artık Yahudi kökenli Hıristiyanlarla yeni Hıristiyan olmuş başka milletler arasındaki gerilim azalmış ve bir barış havası meydana gelmişti. Aynı havanın başka yerlerde de oluşması için çaba sarf edilmesi gerekiyordu. Bu noktalar üzerinde durulduktan sonra, diğer Yahudi yasakları, Hıristiyan olan yeni milletleri pek alakadar etmiyordu. Yahudi kökenli Hıristiyanlarla Yahudi olmayan Hıristiyanların sosyal ve dini konsensüsleri bu noktalarda belirgin bir hale gelmişti.

Daha sonraki Hıristiyan misyon faaliyetleri için Antakya, hep merkez olma rolünü korumuştur. Çünkü Antakya Kilisesi, Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde ve sonraki dönemlerinde bütün doğu Hıristiyanlığını içine alan bir kontrol ve propaganda merkezi teşkil ediyordu. Gerçi Antakya Kilisesi, dini problemleri doğrudan Kudüs merkez teşkilatının yöneticileriyle müzakere ediyordu. Balkanlara ve Anadolu'ya yaptığı bütün seyahatlerde St. Paul, seyahatinin hem başlangıcını hem de dönüşünü Antakya merkezli yapmıştır. Petrus ise, Antakya'ya üç defa çok önemli seyahatler yapmış ve Hıristiyanlığın teşkilatlanmasını sağlamıştır. Petrus ilk Antakya Seyahatinde, Antakya'da kilisenin oluşmasını sağlamıştır.[36] Petrus, 44 yılında Hirodes döneminde tutuklanmış ve daha sonraki iki yıllık dönemde ikinci defa Antakya'ya gelmiştir. Petrus'un Antakya'ya üçüncü seyahati, Kudüs toplantısından sonra vuku bulmuş, 53 yılından 56 yılına kadar tek başına Antakya'da kalmıştır.[37] Petrus gibi, İsa'nın en gözde havarilerinden birisi tarafından kurulmuş olan Antakya kilisesi; diğer havariler tarafından da yalnız bırakılmamıştır. Yuhanna, Thomas, bunlardandır. Petrus, Antakya'da yaptığı faaliyetlerden dolayı ve ilk Hıristiyan cemaatini oluşturduğundun dolayı ilk Antakya patriği olarak kabul edilmektedir. Antakya'dan ayrılırken, yerine vekil olarak İgnatius Nurani'yi[38] bırakmıştır. Anlaşıldığına göre Petrus, Yahudi Hıristiyanların başına İgnatius'u bırakmıştır. Antakya'da diğer milletlerden gelen Hıristiyanlar için St. Paul'de, Evodius'u vekil bırakmıştır. Miladi 67 yılında Petrus Roma'da idam edilince, Antakya'daki Hıristiyanları Evodius yönetmiş, Neron, onu 68 yılında öldürünce onun yerinede İgnatius (Nurani) geçmiştir. Böylece İgnatius patrik olmuştur. İgnatius (Nurani) Antakya kilisesinin üçüncü patriğidir. Nurani'nin döneminde Antakya kilisesi, Yahudi ve diğer milletlerden gelen bütün Hıristiyanları bir çatı altında toplamış ve Hıristiyan cemaati birlik içinde yaşatmıştır.[39] Ancak Roma imparatoru, Pers seferine giderken Antakya'ya uğrayarak, Nuranin faaliyetlerinden rahatsız olmuş ve Nurani'yi, Roma'ya mahkeme edilmek üzere göndermiştir. Nurani, Antakya kilisesini, çok değerli bir hazine olarak bırakmıştır. Antakya kilisesinin Resullerin yolunda devamı için çok çaba sarf etmiştir.[40] Bunun için Antakya kilisesinin

---

[36] Severius Jacob Toma, Tarihu'l- Keniseti's- Süryaniyeti'l-Antakya, Hollanda, 1989, I cilt, s, 56

[37] a.g.e, s, 56

[38] İgnatius Nurani ismi verilmiştir. Çünkü, o, Nur meleklerinin tesbih çektiklerini görmüş ve bu tesbihi kilisede örnek olarak kabul etmştir. Bunun için İgnatius Nurani denmiştir. Bak: Severius Jacob, s, 103

[39] Severius Jacob Toma, I, s, 103

[40] a.g.e, I, s, 104

ayin usulünün ilk Kudüs başpiskoposu olarak kabul edilen İsa'nın kardeşi Yakub'un Kudüs'te uyguladığı ayin usulü olduğunu kilise tarihleri yazmaktadır.[41] Antakya Kilisesi, Resullerin hatıraları ve çabalarıyla kurulduktan sonra, çok önemli görevler üstlenmiş ve tarih içinde on iki metropolit ve yüz otuz yedi piskoposluk ile bölgenin en büyük kilisesi olmuştur. Hıristiyanlığın ilk döneminde, Kudüs kilisesinden sonra, Hıristiyanlığın yayılması ve yerleşmesi için çok önemli rol üstlenen Antakya kilisesinin belli başlı özellikleri şunlardır:

1. Antakya kilisesi ilk Havariyyun kiliselerinden biridir.
2. Kudüs toplantısında alınan kararlar Nuhi kanunlarından bir kısmını teşkil ediyordu. Bu kararların hedefi , Antakya cemaatini rahatlatmaktı. Ancak bu kararlar, ilk Hıristiyanların tamamının çalışma faaliyetlerine hız vermiştir. Çünkü Yahudi-Hıristiyanlara göre Nuhi kanunlara inananlar kurtuluşa ereceklerdir.
3. Antakya, Yahudiye'deki kıtlık ve sefalet içinde olan cemaate maddi destek toplamış ve onların acılarını dindirmiştir.
4. Antakya kilisesi, Asya'ya, Roma'ya ve Mezopotamya'ya Hıristiyanlığın yayılması için ana üst görevi yapmıştır.
5. Hz. İsa'nın ve Resullerin dili olan Aramicenin yaşaması ve ayinlerde kullanılmasını, Antakya Kilisesi sağlamıştır.

Sonuç olarak Antakya ve Tarsus Eksenli ilk dönem Hıristiyanlığının tarihi seyrinde öncellikle Antakya çok önemli bir rol üstlenmiştir. İsa'nın çarmıh olayından sonra Kudüs cemaati baskı ve takip altına girince, Antakya çok güvenli bir propaganda ve sığınma yeri haline gelmiştir. Bunun için de İsa'dan hemen sonra, Resuller bu bölgeye seyahat etmeye başlamışlar ve Antakya kilisesinin temelini Petrus, Barnaba ve St. Paul sağlam şekilde atarak onu, bütün doğuya, Asya'ya ve hatta Balkanlara Hıristiyanlığın açılan bir kapısı haline getirmişlerdir. Hıristiyanlığın ilk asrında Antakya kilisesinin oynadığı bu ciddi rol olmamış olsaydı, doğuda ve Asya'da Hıristiyanlığın yayılma şansı olmayacaktı. Bugün, Asya kıtasında ve Afrika'da, kültürel ve dini varlıklarını devam ettiren Süryani, Keldani ve Nestori Hıristiyanlarının varolmasında Antakya Havariyyun kilisesinin kurucuları olan ilk Resullerin alın terleri, bitmeyen solukları çok önemli rol oynamıştır. Şayet bu dini gruplar, bugüne kadar gelebilmişse; bu, ancak ilk elçilerin Resullere özgü çabalarının bir eseri olmuştur.

---

[41] Mor İgnatius Yakub. III, The Syrıan Orthodox Church of Antioch, Hollanda, 1985, s, 2